

**Міжнародна наукова конференція Національної бібліотеки України імені
В. І. Вернадського «Бібліотека. Наука. Комунікація. Інтеграція у
міжнародний бібліотечний простір» (2024)**

**Семінар «Українська юдаїка: історія збереження та вивчення бібліотечних,
архівних, музейних фондів і пам'яток України»**

Уфимцева Надія Сергіївна,

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-7124-2037>,

аспірантка,

кафедра історії,

Національний університет «Кієво-Могилянська академія»,

Київ, Україна

e-mail: Nadia.ufimtseva@gmail.com

КАТАЛОГІЗАЦІЯ ЄВРЕЙСЬКИХ ДРУКІВ В УКРАЇНІ

Авторка досліджує тенденції, складнощі та найкращі практики каталогізації єврейських друків в бібліотеках, а також в архівах та музеях України через низку інтерв'ю з фахівчинями та фахівцями дослідження єврейських книжок.

Ключові слова: каталогізація, єврейські книги, Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, Харківська державна наукова бібліотека імені В. Г. Короленка, Наукова бібліотека Одеського національного університету імені І. І. Мечникова, Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника.

Колекції юдаїки – єврейські друковані книги, матеріали з єврейської тематики, періодика, рукописи тощо – у бібліотеках, музеях та архівах України кількісно варіюються від кількох одиниць до десятків тисяч. Разом із тим, стан дослідженості цих книгозбірень далекий навіть від поверхневого. У низці інституцій карткові каталоги востаннє оновлювались ще на початку ХХ століття,

в інших – єврейські книги, у кращому випадку, пораховані приблизно. Важливим для збереження та дослідження історико-культурної спадщини України є удоступнення інформації про ці колекції й у подальшому створення страхових цифрових копій найцінніших примірників колекцій.

Авторка висловлює щире подяку своїм респонденткам та респонденту – Ганні Ривкіній, Олені Мурашко, Артему Харченку, Вірі Гладій, які описують і досліджують єврейські книги в Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського (НБУВ), Харківській державній науковій бібліотеці імені В. Г. Короленка, Науковій бібліотеці Одеського національного університету імені І. І. Мечникова (ОНУ імені І. І. Мечникова), Львівській національній науковій бібліотеці України імені В. Стефаника й погодилися на розмови-інтерв'ю про їхній досвід дослідження та каталогізації єврейських книг. Також авторка опирається на власний дослідницький досвід із колекціями Кам'янець-Подільського державного історичного музею-заповідника та інших музеїв України. Звісно, п'ять інституцій не можуть повноцінно представити стан із каталогізацією єврейських друків в усій Україні, тим паче, що із цих інституцій дві представляють національні бібліотеки, одна – державну, одна – бібліотеку університету, а ще одна – музей.

Вибір інституцій не випадковий, адже саме у них ведуться постійно або в рамках окремого проєкту дослідження книжкових колекцій єврейськими мовами або єврейських авторів. Якщо ж зосередитись винятково на бібліотеках, то, на жаль, маємо ситуацію, коли по всій країні лише у п'яти закладах досліджуються колекції юдаїки (ще одна – Науковий архів наукової бібліотеки Національного університету «Києво-Могилянська академія» – наразі ще не охоплена в інтерв'ю).

Повноцінно й безперервно дослідження, зокрема й каталогізація, ведеться у відділі фонду юдаїки Інституту рукопису НБУВ, у решті випадків – це, здебільшого, окремі спеціальні проєкти. Такий стан пов'язаний зі складністю «входу» для фахівця, який має стандартну освіту: для дослідження колекцій юдаїки неодмінними є знання єврейських мов, особливостей єврейської

культури та історії. А тому авторами досліджень цих колекцій були ентузіасти зі сфери академічної юдаїки або дотичної до неї. За браком місця у тезах доповіді з-поміж дослідників назвемо поіменно лише деяких: Ірина Сергеева, завідувачка відділу фонду юдаїки Інституту рукопису НБУВ (1990–2019), головна бібліотекарка Ганна Ривкіна та інші працівники й працівниці відділу; Олена Петриківська, кандидат філософських наук, завідувачка й доцентка кафедри філософії та методології пізнання ОНУ імені І. І. Мечникова, та Олена Мурашко, завідувачка інформаційно-бібліографічним відділом Наукової бібліотеки ОНУ імені І. І. Мечникова; співзасновники ГО «Центр дослідження міжетнічних відносин у Східній Європі» історики Артем Харченко та Юрій Радченко.

Серед основних складнощів із якими стикаються дослідники єврейських друків: відсутність або незнання успішних прикладів дослідження юдаїки, а відповідно і методології та алгоритмів роботи, застарілі та/або за походженням бібліотечні інформаційно-пошукові системи, бюрократичні перепони, які унеможливають технологічне оновлення, відсутність усталеної стандартизованої системи транслітерації з єврейських мов, відсутність механізмів залучення установами фахівців іззовні для якісного фахового дослідження, практично відсутня у відкритому доступі інформація про колекції єврейських друків, зокрема, англійською мовою.

В Україні проєктів і фахівців, які займаються дослідженнями єврейських друків досить небагато, а кількість книгозбірень і колекцій значно більша. Перспективи для розвитку й досліджень широкі, однак нині в Україні, окрім вище перерахованих викликів, стоїть і питання про фізичне збереження цих колекцій у час війни.

Nadia Ufimtseva,

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-7124-2037>,

PhD Student,

Department of History,

National University of Kyiv-Mohyla Academy,

Kyiv, Ukraine

e-mail: Nadia.ufimtseva@gmail.com

CATALOGUING JEWISH BOOKS IN UKRAINE

The author researches trends, complexities, and best practices of cataloguing Jewish books in libraries, as well as in archives and museums of Ukraine through a series of interviews with specialists in the study of Jewish books.

Keywords: cataloguing, Jewish books, Vernadskyi National Library of Ukraine, Korolenko State Scientific Library, Scientific Library of Odesa I. I. Mechnikov National University, Vasyl Stefanyk National Scientific Library of Ukraine.